FACTSHEET NAJAARSMETING 2022

Opnieuw tienduizenden stukken afval aangetroffen op Nederlands rivieroevers. De vervuiling blijft onverminderd groot en aanpak is nodig. Dit blijkt uit de tiende meetronde van Schone Rivieren die plaatsvond van 15 oktober tot en met 15 november 2022. De resultaten laten al jaren op rij een duidelijk beeld zien: onze rivieren zijn vervuild.

Er is op 359 oevers afvalonderzoek gedaan langs alle grote Nederlandse rivieren, de Overijsselse Vecht en de Zeeuwse Delta, het IJ en de Rotterdamse wateren.

Zoals bij eerdere najaarsmetingen ligt het gemiddelde lager dan in het voorjaar. De zomerperiode van 2022 typeerde zich als een van extreme droogte en met lage waterstanden. In het najaar van 2022 zijn er gemiddeld 163 stuks afval per 100 meter oever aangetroffen. 82 procent hiervan bestond uit plastic.

Hieronder zijn de belangrijkste resultaten van de Schone Rivieren-najaarsmeting van 2022 samengevat:

- Er zijn 359 metingen uitgevoerd gedurende één maand;
- Gemiddeld zijn er 163 stuks afval op 100 meter rivieroever aangetroffen, dit gemiddelde is vergelijkbaar met eerdere najaarsmetingen;
- Er zijn 58.479 stuks afval geregistreerd;
- 82 procent van het aangetroffen afval bestaat uit plastic;
- Stukken plastic en piepschuim zijn het meest gevonden;
- Stukken piepschuim staan al sinds het najaar van 2018 in de top 15 meest gevonden afvalsoorten. Sinds het voorjaar van 2020 staat deze afvalsoort standaard in de top 3 van meest gevonden afvalsoorten;
- Opvallend veel sigarettenfilters aangetroffen, in totaal 3.526. Op 10 locaties zijn er meer dan 100 sigarettenfilters per 100 meter rivieroever aangetroffen. Op de hotspotlocatie langs de IJssel vlakbij Deventer zijn er een record aantal van 344 filters aangetroffen op 100 meter rivieroever.
    - Sigarettenpeuken worden achtergelaten op rivieroevers of komen door de wind, regen en via het riool terecht op rivieroevers
    - Volgens een recente publicatie van het Trimbos Instituut bevatten sigarettenfilters giftige stoffen en microplastics en leiden tot milieuschade
    - 1 sigarettenfilter kan tot wel 1000 liter (rivier) water vervuilen

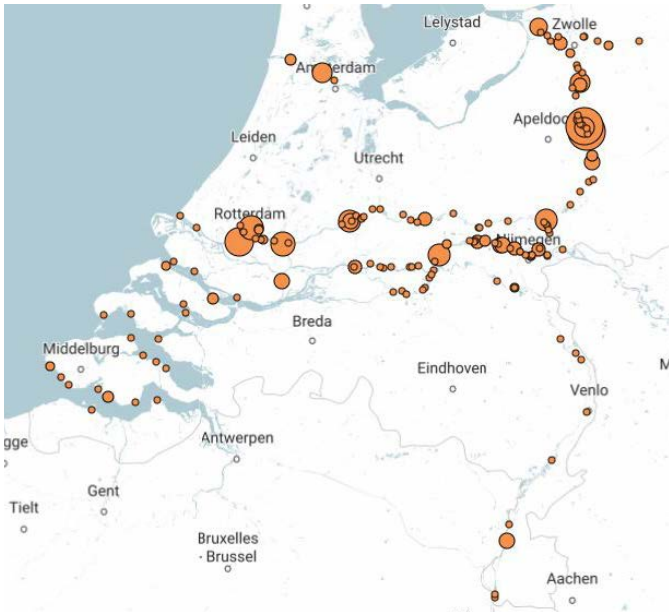

Aantal gevonden sigarettenfilters tijdens Schone Rivieren najaarsmeting 2022

- 5 locaties zijn gedefinieerd als hotspot. Op deze plekken zijn meer dan 1.200 stuks afval aangetroffen op 100 meter oever;
- Op 12 procent van de locaties (42 meetlocaties) zijn nurdles aangetroffen. Op 2 van deze oevers zijn meer dan 100 nurdles op een oppervlak van de aanspoellijn van 0,5 bij 0,5 meter gevonden.

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels meer dan duizend actieve vrijwillige rivierafvalonderzoekers die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren langs alle grote rivieren in Nederland. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta.

BIJNA 60.000 STUKS AFVAL GEREGISTREERD

Tijdens deze meetronde zijn 58.479 stuks afval geregistreerd: gemiddeld zijn dit 163 stuks afval per 100 meter rivieroever. De vorige najaarsmeting in 2021 werd in nasleep van de hevige overstromingen van de Maas en de Rijn uitgevoerd waar het gemiddelde (376 stuks per 100 meter rivieroever) significant hoger lag dan tijdens vorige najaarsmetingen. De najaarsmeting in 2022 bevestigt de resultaten van eerdere najaarsmetingen die zijn uitgevoerd in de jaren 2018-2020. Het gemiddelde aantal stuks afval tijdens deze najaarmetingen lag in die periode tussen de 130-170 stuks afval per 100 meter rivieroever. De rivieroevers blijven dus onverminderd vervuild.

PLASTIC IS EN BLIJFT VERREWEG HET MEEST GEVONDEN

De samenstelling van het afval laat zien dat het meeste afval plastic is: 82 procent. Dit is inclusief plastic sanitair en medisch afval zoals bijvoorbeeld plastic wattenstaafjes en pillenstrips. De overige categorieën leveren een bijdrage van: metaal (6%), glas (4%), papier (4%), textiel (1%), rubber (1%) en bewerkt hout (1%).

MEEST GEVONDEN AFVAL ZIJN STUKKEN FOLIE PLASTIC EN PIEPSCHUIM VAN 0-50 CM

Ondefinieerbare stukken zacht folie plastic en stukken piepschuim zijn de meest gevonden soorten afval op de oevers dit najaar. De stukken folie plastic worden aangetroffen op 76 procent van de onderzochte oevers, gemiddeld zijn er 29 stukken op 100 meter oever aanwezig. Bij de meetronde staat vispluis op de derde plaats van de meest gevonden afval. Vispluis vooral veel gevonden op meetlocaties in de Wester en Oosterschelde waar het direct is verbonden met de Noordzee. Op 27 procent van de oevers wordt vispluis aangetroffen met een gemiddelde van 14 stuks per 100 meter oever. Het gemiddelde aantal stukken vispluis die worden aangetroffen liggen tussen de 5-18 stuks per 100 meter oever met aanwezigheidspercentages tussen 30-50%.

Opvallend is ook dat sigarettenfilters hoog in de top 15 staan in vergelijking met eerdere metingen en het gemiddelde hoog ligt met 10 filters per 100 meter rivieroever. Andere verpakkingen zoals snoep, chips en drankverpakkingen en blikjes staan zoals bij iedere meting hoog in de top 15 met gemiddeld 10 verpakkingen per 100 meter rivieroever.

Schone Rivieren onderzoeker turft aangespoeld afval langs de waterlijn

#	Soort afval	Gemiddeld aantal per 100 meter oever	Aanwezigheid op onderzochte rivieroevers (%)
1	Ondefinieerbare plastic folies < 50 cm	28	76
2	Ondefinieerbare stukjes piepschuim < 50 cm	19	48
3	Vispluis	14	28
4	Sigarettenfilters	10	43
5	Ondefinieerbare harde stukjes plastic < 50 cm	10	75
6	Snoep-, snack- en chipsverpakkingen	10	67
7	Plastic drankverpakkingen (flesjes, doppen, wikkels)	8	73
8	Glazen flessen en potten	4	51
9	Blikjes	3	53
10	Piepschuim voedselverpakkingen	3	51
11	Plastic touw (diameter kleiner dan 1 cm)	2	31
12	Diverse stukken textiel	2	29
13	Diverse stukken papier	2	22
14	Metalen kroonkurken	2	29
15	Industrieel verpakkingsmateriaal	2	26

Schone Rivieren onderzoekers bezig met het turven van aangetroffen afval

BIJZONDER GEVONDEN AFVAL

- Wieltjes van een buggy
- Fiets
- Spanband
- Plakbandhouder
- Vliegenmepper
- Slaapzak
- Poppenlijfje
- Wimperkrultang
- Zakbijbel

OP 5 OEVERS ZIJN MEER DAN 1.200 STUKS AFVAL AANWEZIG

Op de kaart is te zien dat de meest vervuilde oevers (zogenoemde afvalhotspots met meer dan 1.200 stuks afval per 100 meter oever) bij Amsterdam, Rotterdam, en in de Zeeuwse Delta aanwezig zijn.

Aangetroffen uiteengevallen blikjes

Najaarsmeting 2022 Schone Rivieren: aantal stuks afval op oever en hotspots

De najaarsmeting 2022 van Schone Rivieren is uitgevoerd langs alle grote rivieren van Nederland. De grootte van de blauwe cirkels geeft op deze kaart aan wat de relatieve vervuiling van de oever is. De hotspots zijn aangegeven met rode locatiemarkers. Op deze plekken zijn meer dan 1200 stuks afval per 100 meter oever aangetroffen.

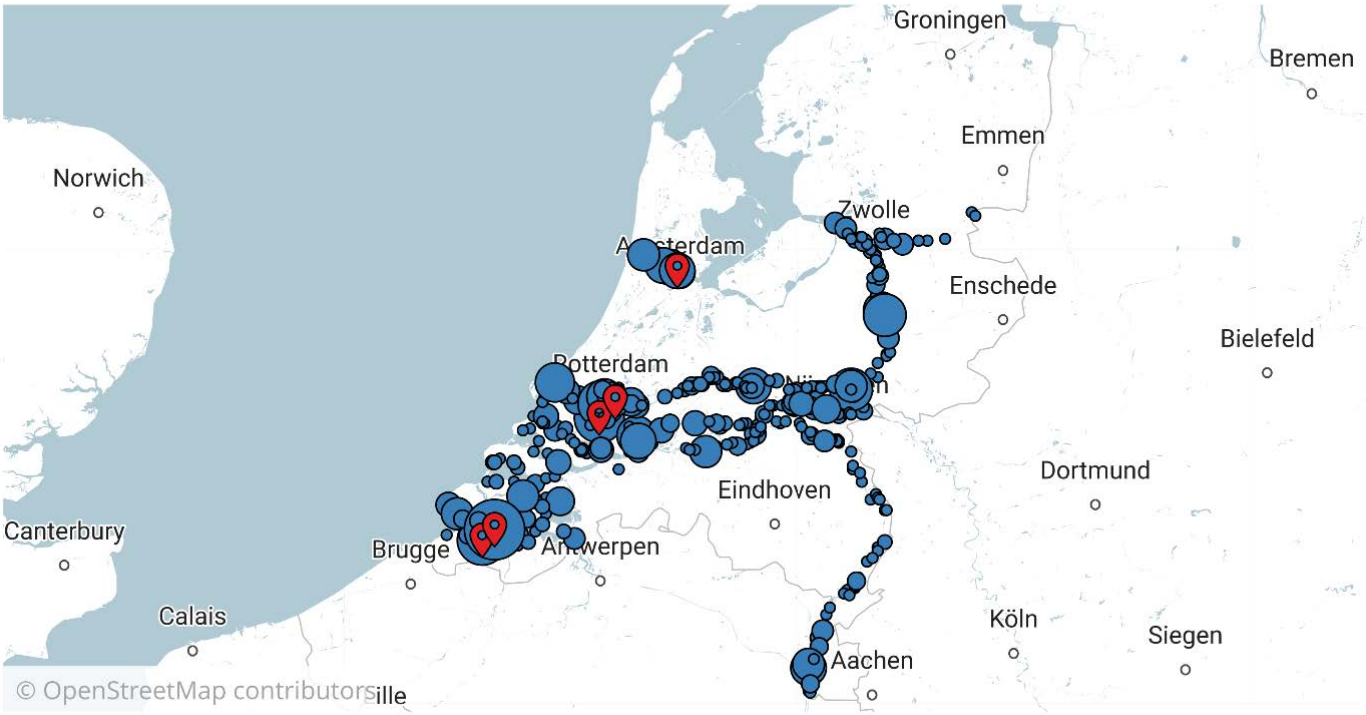

Gemaakt met ANP/LocalFocus

Bron: Schone Rivieren

OP 12 PROCENT VAN DE OEVERS ZIJN NURDLES (PLASTIC KORRELS) AANWEZIG

Op 12 procent van de oevers de gemonitord zijn, zijn nurdles[1] aanwezig. De nurdles liggen verspreid op 42 oevers door het hele land, behalve in de regio Amsterdam en aan het Grevelingenmeer. Op 2 oevers waren meer dan 400 nurdles per vierkante meter aanwezig. Deze oevers zijn gedefinieerd als nurdle hotspot en liggen aan de Maas in de regio Rotterdam en aan de IJssel.

Voorjaarsmeting 2022 Schone Rivieren: nurdles

De najaarsmeting 2022 van Schone Rivieren is uitgevoerd langs alle grote rivieren van Nederland. De grootte van de oranje cirkels geeft op deze kaart aan wat de relatieve hoeveelheid aangetroffen nurdles is. De nurdle hotspots zijn aangegeven met grijze locatiemarkers. Op deze plekken zijn meer dan 400 nurdles per vierkante meter aangetroffen.

Gemaakt met ANP/LocalFocus

Bron: Schone Rivieren

[1] *Nurdles, ofwel 'pellets', zijn piepkleine korreltjes kunststofgranulaat, minder dan 5 millimeter groot, die in de industrie worden gebruikt om allerlei plastic producten van te maken.*

ONTWIKKELING LANDELIJKE MONITORINGSPROGRAMMA

In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt Rijkswaterstaat aan een landelijke monitoringstrategie voor zwerfafval in en langs rivieren. Ingenieursbureau Tauw, Wageningen Universiteit en Stichting De Noordzee verfijnen in opdracht van Rijkswaterstaat de oevermonitoring en voeren metingen uit. Voor deze opdracht zijn er Schone Rivieren meetlocaties geselecteerd. Omdat de meetperiodes overlapten tijdens de najaarsmeting, zijn deze locaties niet meegenomen in de Schone Rivieren meetperiode.

DANKWOORD

Het omvangrijke onderzoek van Schone Rivieren wordt voor een groot deel mogelijk gemaakt door meer dan 1.000 enthousiaste rivierafvalonderzoekers. Aan alle vrijwillige rivierafvalonderzoekers en opruimers: veel dank voor jullie inzet voor plasticvrije rivieren! Samen met jullie werken we aan een plasticvrije rivierdelta.

DISCLAIMER

In dit factsheet staan resultaten van de metingen die zijn uitgevoerd in het najaar van 2022. Sinds 2017 is de hoeveelheid onderzoekslocaties opgeschaald. Door alle locaties meerdere keren te monitoren ontstaat een robuuste dataset waarmee trendanalyses uitgevoerd kunnen worden en de werking van maatregelen getoetst kunnen worden.

Wijzigingen voorbehouden.

OVER SCHONE RIVIEREN

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels meer dan 1000 vrijwillige rivierafvalonderzoekers opgeleid die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta. De Schone Rivieren-aanpak richt zich op vier O's: Opruimen, Onderzoeken, Ontdekken en Oplossen. Het doel? Plasticvrije rivieren in 2030.

AANPAK BIJ DE BRON

Het gebruik van plastic is in de afgelopen jaren toegenomen, waardoor er ook meer plastic in het milieu terechtkomt. Het is niet afdoende om afval langs de oevers op te ruimen en in het water af te vangen. De oplossing ligt bij de bron: ervoor zorgen dat het afval niet in het milieu belandt. Voor effectieve bronaanpak is gezamenlijke actie van overheden, bedrijven en consumenten nodig. Schone Rivieren pleit voor structurele veranderingen zoals een snelle en effectieve implementatie van de Europese Richtlijn voor wegwerpplastic. We roepen het bedrijfsleven om de lekkage van plastic naar het milieu te stoppen, om te innoveren en te investeren in alternatieve verpakkingen en het inrichten van een sluitende circulaire economie.

METHODE

Het rivierafvalonderzoek wordt uitgevoerd op basis van de OSPAR Marine Litter-monitoringmethode. Dit is een internationaal erkende methode voor het onderzoeken van afval op stranden. De methode is aangepast zodat deze toepasbaar is op de oevers van rivieren. De River OSPAR-methode is in 2020 geëvalueerd door Wageningen University & Research en erkend als methode om rivierafval in kaart te brengen. Langs alle grote rivieren in Nederland zijn onderzoeksgebieden geselecteerd, om zo het afval dat is aangespoeld of achtergelaten op de oevers te onderzoeken. Meer dan 1.000 vrijwillige rivierafvalonderzoekers doen twee keer per jaar onderzoek langs de: Maas, Waal, IJssel, Overijsselse Vecht, Nederrijn, Lek, Nieuwe Maas, Nieuwe Waterweg, Oude Maas, Merwede, Noord, Dortsche Kil, Haringvliet, Grevelingen, Oosterschelde, Westerschelde, Noordzeekanaal en het IJ. Een onderzoeksgebied bestaat uit 100 meter rivieroever. Vanaf de waterlijn tot aan de aaneengesloten begroeiing wordt afval verzameld en op turflijsten genoteerd. Deze gegevens zijn vervolgens ingevoerd in onze database en geanalyseerd. Stichting De Noordzee voert controlemetingen uit om de kwaliteit te waarborgen.